

9. Словарь иностранных слов. – 7-е изд., М.: Русский язык, 1980. – 624 с.
10. Рейзенкінд Т. Й. Дидактичні основи професійної підготовки вчителя музики та мистецьких дисциплін у контексті євроінтеграційних процесів / Тетяна Рейзенкінд // Науковий вісник Південноукраїнського держ. пед. ун-ту ім.К.Д.Ушинського : Педагогічні науки : зб. наук. пр. / голов. ред. – д. ч. АПН України, д-р пед. наук, проф. А.М.Богуш. – О., 2006. – Ч. I. Спецвипуск : Мистецька освіта: сучасний стан і перспективи розвитку. – С. 21-33.
11. Хуторской А.В. Методологические основы конструирования учебных программ для 12-летней школы / А.В.Хуторской // Школа 2000. Концепции, методики, эксперимент.: сб. научн. трудов / под ред. Ю.И.Дика, А.В.Хуторского. – М.: ИОСО РАО, 1999. – 308 с.

Анотація

У статті розглядається проблема напрямів підготовки майбутнього вчителя музики до конструктивної діяльності в умовах модульного підходу структурування змісту мистецької освіти.

Аннотация

В статье рассматривается проблема подготовки будущего учителя музыки к конструктивной деятельности в условиях модульного подхода структурирования содержания образования в области искусства.

Summary

The paper treats the problem of branches of a future music teacher training for constructive activity in the terms of modular approach to the structuring art education content.

Ключові слова: вчитель музики, конструктивна діяльність, модульний підхід, зміст мистецької освіти.

Ключевые слова: учитель музыки, конструктивная деятельность, модульный подход, содержание образования в области искусства.

Key words: a music teacher, constructive activity, modular approach, art education content.

Подано до редакції 12.10.2011.

УДК 37.041:378

©2012

Бондар Л.А.

ІСТОРИКО-ДИДАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ СТАНОВЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ САМОСТІЙНОСТІ В НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми у загальному вигляді... В Законі України про освіту у статті 29 подається структура освіти, в якій на ряду з дошкільною, загальною середньою, професійно-технічною знаходимо самоосвіту. “Для самоосвіти громадян державними органами, підприємствами, установами, організаціями створюються відкриті та народні університети, лекторії, бібліотеки, центри, клуби, телевізійні та радіонавчальні програми тощо” [5, с. 632], у Державній національній програмі “Освіта” (“Україна XXI століття”) зазначено, що серед стратегічних завдань реформування змісту освіти повинно бути “створення передумов для розвитку здібностей молоді, формування готовності і здатності до самоосвіти...” [5, с. 644], в Національній доктрині розвитку освіти зауважено, що “в Україні повинні забезпечуватися прискорений, випереджальний інноваційний розвиток освіти, а також створюватися умови для розвитку, самоствердження та самореалізації особистості протягом життя” [5, с. 689]. Створення умов для самоосвіти, виховання і розвиток молодого покоління на належному рівні, організація самостійної початкової діяльності студентів є метою і прагненням сучасних педагогів середньої та вищої школи. Перед освітою ставиться багато завдань, щоб досягти цього рівня. Одне з завдань – максимально розкрити потенціал кожної людини, підготувати її до постійного самовдосконалення, саморозвитку й самопізнання.

З огляду на це система освіти сьогодні покликана вирішувати завдання, спрямовані на організацію творчої самостійної діяльності студентів у модульному навчанні, самореалізацію особистості студента у процесі диференційованої навчальної діяльності, на організацію контролю навчальної діяльності студентів вищого навчального закладу в умовах кредитно-модульного навчання, формування самоосвітньої компетентності студентів, самоактуалізацію студентів вищих навчальних закладів різних рівнів акредитації в процесі професійної підготовки, формування навичок самостійної творчої роботи. На сучасному етапі іде активний пошук таких форм організації навчальної діяльності, які б найкращим чином сприяли розвитку самостійного мислення, творчого, зацікавленого ставлення до процесу пізнання, іде ініціативний пошук інтегративного комплексного системного впливу на процеси самоактуалізації, самоконтролю, самооцінки, самоуправління й самоорганізації. В умовах гуманізації та індивідуалізації навчального процесу у вищій школі зростає роль самостійної роботи студентів, освіта передбачає обов'язкове оволодіння прийомами самостійного набуття знань і наступного творчого використання.

Тому ми вважаємо за потрібне зробити історико-педагогічний аналіз становлення проблеми самостійності в навчальній діяльності, результати якого, на нашу думку, дозволять чіткіше зрозуміти місце та роль

самостійності та самостійної пізнавальної діяльності, а також сформулювати основні принципи, форми, методи й засоби організації самостійної навчальної діяльності студентів у вищому навчальному закладі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Як свідчить аналіз літературних джерел, становлення проблеми самостійності в навчальній діяльності й формування пізнавальної самостійності студентів взагалі належить до проблем, які з роками не втрачають актуальності в педагогічній науці та практиці. Різні аспекти цієї проблеми розкриті в роботах відомих педагогів Л.Аристової, Ю.Бабанського, Н.Волкова, Є.Голанта, Б.Єсипова, Л.Жарової, Б.Коротяєва, М.Кухарева, І.Лернера, М.Махмутова, П.Підкасистого, Н.Половникової, Т.Шамової та ін.; психологів Л.Виготського, П.Гальперіна, О.Леонтьєва, С.Рубінштейна, Н.Талізіної та ін.; методистів І.Базелюк, З.Борисова, М.Зуєвої, Р.Іванової, А.Йодко, Д.Кирюшкіна, Р.Суровцевої та ін. Проте їх дослідження не висчерпують усіх аспектів багатогранної проблеми становлення самостійності в навчальній діяльності, а вимагають подальшого вдосконалення змісту, форм, методів і засобів навчання, які почали базуватися ще в античності.

Формулювання цілей статті... Метою нашої статті є дослідження процесу становлення самостійності в навчальній діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження... Проблема самостійності досить багатоаспектна і багатогранна і нині нема потреби переконувати про значущість самостійної діяльності у навчанні. Про це йде мова ще з давнини. Перші вимоги до учнів бути творцями, активними співучасниками процесу пізнання відомі ще за часів античності. Ще в періоді синкретично-філософського світосприймання мислителі використовували елементи евристичного навчання, які надавали великого значення зацікавленому, активному, самостійному оволодінню знаннями. Учні давньокитайського філософа і педагога Конфуція у книзі "Луньюй" ("Бесіди і судження") стверджують, що "...Учитель сказав: "Коли благородний муж учить і виховує, він веде, але не тягне за собою...Оскільки він лише відкриває шлях, він надає учневі розмірковувати. Злагода між учителем і учнем, легкість навчання і можливість для учня думати самому і складає те, що зветься умілим наставництвом" [7, с. 12]. Базуючись на ідеї самопізнання, Сократ розробив евристичний метод навчання (евристична бесіда, сократівський метод) [3, с. 533]. Поєднання двох частин цього методу поглиблює мислення, розвиває самодіяльність і творчість. Хоча, звичайно, самопізнання Сократ розуміє не в набутті знань про себе, свій внутрішній світ або роботу біологічних систем та органів, а в пізнанні того, як застосувати знання для досягнення моральності своєї поведінки. За словами Ф.Х.Кессиди сутність вислову зводилася Сократом до рекомендації усвідомити свої здібності та можливості, до вказівки на корисність об'єктивної самооцінки [6, с. 193]. Ксенофонтівський Сократ стверджує: "Хто знає себе, той знає, що для нього корисно, і ясно розуміє, що він може і чого він не може" [8, с. 26-27]. У творі "Виховання оратора" Марк-Фабій Квінтіліан, пише Н.П.Волкова, обґрунтував необхідність індивідуалізації навчання, встановив залежність між перевантаженням учнів навчальним матеріалом та їх неминучою пасивністю, наголошуючи на забезпеченні самостійного, творчого ставлення до навчання. Квінтіліан пояснює, що для деяких занять потрібна самота, мається на увазі самостійне навчання дітей без вихователя, як відданих, так і невіданих в училищі: "Наприклад, при заучуванні уроків, при письмі, при роздумі не потрібна присутність вчителя; у таких випадках і вчитель, і всяка стороння людина може служити перешкодою. Також не всяке читання і не завжди вимагає допомоги наставника. А без читання як придбати відомості...?" [10, с. 42]. Сократ, Архит, Аристоксен, Платон, Аристотель, Піфагор та інші мислителі античності виходили у своїх міркуваннях із суджень, що розвиток мислення людини може успішно здійснюватися лише за умови самостійного пошуку, самостійної діяльності.

У зв'язку з тим, що середньовічна схоластика – система мислення, яка полягає у застосуванні законів формальної логіки для обґрунтування релігії, її виявом у навчанні було переважно вивчення формально-логічних доведень певних релігійних положень, а тому, розвиваючи витонченість розуму, схоластичне навчання водночас придушувало самостійність мислення та не дозволяло творчо й незалежно розвивати інтерес до природничих наук, до реального світу, які б пізнавались без догм і догматів.

Винсент из Бове у своєму трактаті "Про повчання дітей знатних громадян" пише: "Слід виховувати і виучувати їх переважно чотирьом чеснотам, а саме цнотливості, або етичній чистоті, упокорюванню, мовчазності, а також зрілості норовів і вчинків" [1, с. 111-112].

У фрагментах творів великого англійського філософа Уільяма Оккама ми знаходимо: "...слід дотримуватися того, що Бог з очевидністю пізнає усі майбутні контингентні події. Можна сказати, втім, що Сам Бог, або божественна суть, є деяке інтуїтивне пізнання як Самого Себе, так і усього іншого, що може бути створено і що не може бути створене. І це інтуїтивне пізнання є таким абсолютним і ясним, що є також виразним знанням усього минулого, майбутнього і сьогодення. І як наш розум, ґрунтуючись на інтуїтивному інтелектуальному знанні термінів, може з очевидністю пізнавати певні контингентні висловлювання, так і сама божественна суть являє собою пізнання і знання..." [9, с. 200], що стверджує, що автор наполягає на важливості Божої суті, на залежності пізнання від знань термінів, на обмеженні самостійного поглиблення у вивчення світу поза Божою владою.

В епоху Відродження ідеї гуманізму проникають і в тогочасну педагогіку, яку ще називають гуманістичною педагогікою. Проголошувалась ідея гармонійного й багатостороннього розвитку особистості дитини, гуманісти вважали, що у процесі навчання і виховання діти повинні набути здатність активно мислити, самостійно пізнавати оточуючий світ.

Педагоги-письменники та мислителі-гуманісти гостро висміюють середньовічне виховання, наполягаючи на тому, що навчання має бути легким, приємним, урахувати інтереси дітей, розвивати їхню активність і самостійність, вимагають самоосвіту для дорослих громадян. Французький письменник Франсуа Рабле (1494-1553) у романі "Гаргантюа і Пантагрюель" гостро критикував схоластичне виховання, акцентуючи увагу на необхідності отримання істинних знань самостійно, дорога до яких нелегка і небезпечна: "...питво, яке ми повинні приймати в себе щодня і кожну годину, – питво, до якого ми повинні невпинно прагнути і терпляче домагатися, щоб воно освіжило наш розум і наше серце, зробило нас сильними, могутніми, справедливими і діяльними. Ви вже здогадалися, звичайно, про яке питво я кажу. Я кажу про істинне знання усіх речей, яке існує у цьому світі" [11, с. 177]. Французький мислитель-гуманіст, представник філософського скептицизму Мішель Монтень у творі "Досліди" виступав проти схоластичного зубріння у навчанні, висуває вимогу впровадження розвивального навчання, яке не завантажує пам'ять механічно за вивченими догмами, а сприяє виробленню самостійності мислення, привчає до критичного аналізу: «...щоб учитель із самого початку відповідно до здібності вихованця давав йому змогу висловитися, розвиваючи в ньому смак до речей, примушуючи його робити між ними вибір і відрізнити їх, щоб іноді він вказував учневі шлях, а інколи давав йому і самому знаходити його» [7, с. 81]. У творі "Золота книга про найкращий лад і про новий острів Утопія" англійський соціаліст-утопіст Томас Мор обстоює необхідність надання всім громадянам можливості "духовної свободи і освіти". Критикуючи економічний і політичний лад в Англії, він змалював картину виховання й освіти дітей та молоді на фантастичному острові Утопія. Тут дорослі мають можливість займатися самоосвітою, до їхніх послуг бібліотека та музеї: "...Народ масами відвідує ці зали, і кожний займається там тією галуззю знання, яка підходить до його спеціальності або відповідає його смакам" [7, с. 89]. Зокрема, Т.Мором було висунуто ряд нових педагогічних ідей, серед яких висунуто ряд думок про широкую організацію самоосвіти. Італійський мислитель Томазо Кампанелла (1568 – 1639) у творі "Місто Сонця" у фантастичній формі показав життя людей в соціалістичній державі, верховним керівником якої є вчений – "Сонце" (метафізик). Кампанелла вважав, що діти повинні розвивати всі свої сили і можливості, що діти здатні набувати знання про речі і явища самостійно, під час прогулянок, розглядаючи картини: "...діти без труднощів і, немов бавлячись, ознайомляться з усіма науками наочним способом..." [7, с. 95].

Педагогіка епохи Просвітництва наголошує на ролі активності самої особистості у своєму розвитку, яка керується здоровим глуздом, тобто може організовувати своє життя і життя суспільства на раціональних засадах. Серед виразників педагогічних ідей цієї епохи знаходимо Яна Амоса Коменського, Дж.Локка, Д.Дідро, Ж.-Ж.Руссо, Й.Песталоцці.

Великий чеський педагог демократ Ян Амос Коменський в своїй праці "Закони добре організованої школи" наполягає на тому, що серед методів, яких слід дотримуватися при навчанні й учінні є такий практичний метод, який "навчає всьому шляхом особистого спостереження, особистого читання, особистого досвіду" і, який повинен "застосовуватися всюди, щоб учні всюди привчалися підноситися до учителів" [7, с. 160].

Автор емпірико-сенсуалістської концепції виховання, англійський філософ Дж. Локк послідовно захищав необхідність спеціальної підготовки дитини до щасливого і розумного життя, щоб вона була вільна сама і не зазіхала на свободу інших, щоб вона могла управляти собою, в неї була тверда воля й творчий характер: "...Природні і не викликані іншими людьми запитання допитливих дітей часто стосуються таких речей, які можуть дати поштовх душі розумної людини. І я гадаю, що з несподіваних запитань дитини часто можна навчитися більшого, ніж із розмов з людьми, які висловлюють ходячі думки..., прищеплених вихованням" [7, с. 199].

Ж.-Ж.Руссо у власній теорії виховання також радив не передавати вихованцю знання в готовому вигляді, а зробити його дослідником, відкривачем істин: "...ставте доступні його розумінню запитання і надайте можливість йому вирішувати їх. Нехай він дізнається не тому, що ви сказали, а тому, що сам зрозумів" [12, с. 156].

Вчителю тільки здається, стверджує Руссо Ж.-Ж., що він управляє виховним процесом. Насправді управляє дитина, вона "набагато краще читає у розумі вчителя, ніж вчитель у серці дитини". Тому наставник повинен дати дитині можливість відчувати себе господарем становища. Значущими для виховання є лише ті істини, які діти здобувають самі. Це зобов'язує наставника налаштовувати дітей на самостійний пошук істини.

Видатний швейцарський педагог Йоганн-Генріх Песталоцці все своє життя присвятив вдосконаленню виховання і навчання дітей з народу, організовуючи навчальні заклади для бідних, сирітські притулки. Розробляючи проблеми дидактики, Песталоцці важливим завданням навчання вважав розвиток логічного мислення, пізнавальних здібностей, вміння формулювати поняття. У творі "Лебедина пісня" автор пояснює з чим пов'язані наші розумові здібності: "Ми вважаємо, що розвиток наших розумових здібностей виходить із враження,

яке справляє на нас спостереження за усіма речами, що, стосуючись наших внутрішніх і зовнішніх чуттів, тим самим збуджують і поживляють властиве нашій розумовій здібності прагнення до саморозвитку” [7, с. 309].

Щодо педагогічної думки епохи Нового часу в Європі (XIX століття) варто звернути увагу на праці таких педагогів, як В.Гумбольдт, Р.Оуен, Й.Герберт, А.Дістервег та ін.

Англійський просвітитель, соціаліст-утопіст Роберт Оуен метою виховання вважав формування самостійно і раціонально думаючої людини. В уривках з його педагогічних творів знаходимо ідею розвитку дитини завдяки її безпосереднього втручання в світ, завдяки її самостійного осягання навколишнього середовища, завдяки її бажанню знати через власні питання: “...Дітям не слід докучати книжним навчанням; їх треба знайомити з корисними властивостями і природними особливостями і якостями довколишніх предметів простими бесідами, які почнуться, коли їхня допитливість буде збуджена настільки, що вони почнуть розпитувати про ці предмети...” [7, с. 320].

Неоднозначне розуміння самостійної форми навчання відомого німецького філософа, психолога і педагога-теоретика Йоганна Фрідріха Гербарта. Одночасно з думками про необхідність врахування індивідуальності і власних ідей учня при його вихованні: “...Цим елементом є турбота про розвиток і дисциплінування вихованця, яка виявляє свою дію, головним чином, на свавіллі і частково також на розуміння” [7, с. 359], І.Герберт засуджує самостійність як окрему рису вихователя й вихованця: “...не він сам, а вся влада того, що віками випробувано, пережито...є справжнім вихователем хлопчика” [7, с. 338], а також батьків, які вважають, що формування самостійності в їх дітях дасть певні позитивні плоди: “Ці люди вважають, що для юнака з хорошою головою найкращим учителем буде власна самосвідомість, власна участь у житті і власний смак, які навчають його, коли треба підкоритися світським умовам...” [7, с. 337].

Німецький філософ-іраціоналіст Артур Шопенгауер досить цікаво, доступно і глибоко розкриває суть самостійного мислення у своїй праці "Думки". Він стверджує, що якщо людина не придбаває пізнання за допомогою власного мислення, то воно і не є цінним. Далеко не кожен може мислити самостійно є величезна різниця між ученими і мислителями, а чужі або вичитані думки – це «остатки чужої трапези», за словами філософа. Світогляд може будуватися тільки на виношеному і народженому самою людиною плоді, оскільки “Заученная истина держится в нас, как искусственный приставной член. Как фальшивый зуб, как восковой нос; истина же, приобретенная собственным мышлением, подобна натуральному...” [14, с. 178].

Видатний німецький педагог-демократ Фрідріх Адольф Вільгельм Дістервег вважав, що правильно організоване навчання повинно будуватися з врахуванням трьох принципів: природовідповідності, культуровідповідності, самодіяльності (намагання розвивати дитячу творчу активність). Послідовник Песталоцці вважає, що найбільш загальними формами розвитку розумового життя є сприйнятливість і самодіяльність: “...Вони проявляються завжди, але тільки перша переважає в ранньому віці і при нормальному розвитку дитини все більше і більше переходить у другу. В перші дванадцять-чотирнадцять років життя дитини самодіяльність проявляється переважно у фізичній діяльності. В цей же період (духовна) самодіяльність проявляється у вільній грі уяви. Після чотирнадцяти років ... необхідно зберегти силу чуттєвих сприйнятів, планомірно розвивати мислення, оживляти самодіяльну фантазію піднесеними ідеалами” [7, с. 363-377]. У своєму посібнику для освіти німецьких вчителів Дістервег робить висновок, що основний принцип нової школи є таким: “Самодіяльність за допомогою чуттєвого пізнання і на основі останнього: 1) самодіяльність, як форма духовної діяльності; 2) безпосереднє чуттєве, живе пізнання (зміст); 3) самодіяльне мислення на основі чуттєвого пізнання і, навпаки, при великій зрілості: створення наукових уявлень на основі всього усвідомленого” [7, с. 377].

В педагогіці Новітнього часу (кінець XIX – XX століття), незважаючи на деякі відмінності у теоретичних підходах до розв’язання педагогічних завдань, всі течії і теорії були спрямовані на формування творчої особистості, яка уміє спостерігати факти й робити узагальнення, яка самостійно набуває знання, що є важливим для держави, на формування потреби в постійній самоосвіті.

Один із засновників експериментальної педагогіки, німецький педагог і психолог Ернст Мейман у курсі “Лекції по вступу до експериментальної педагогіки” стверджує: “...Все наше теперішнє викладання занадто мало збуджує духовну самостійність у учнях, воно часто не дає навіть самостійним і талановитим натурам можливості вільно виявляти себе, а придушує самовільність у дітях...” [7, с. 513].

Теоретик експериментальної педагогіки Вільгельм Лай в своїй праці “Школа дії” серед засад, які повинні здійснюватися всіма вчителями та вихователями, виокремлює таку: “Природжені рефлексії, реакції та інстинкти, які виявляються в іграх дитини – цьому природному й успішному самонавчання, повинні стати за основу та вихідний пункт усього виховання” [7, с. 515]. Метою виховання В.Лай вважає сприяння тому, щоб вихованець якомога раніше зміг перейти до самовиховання.

Відомий італійський лікар і педагог Марія Монтесорі засвідчує, що “з молодого покоління ми повинні створити сильних людей, а сильними ми називаємо людей самостійних і вільних” [2, с. 60]. Тому Монтесорі бачила роль педагога не в навчання і виховання, а в керівництві самостійною діяльністю дітей і воліла використовувати термін “керівниця” замість “учитель” [4].

Педагог, публіцист Кей Еллен Кароліна Софія в основу педагогічного процесу кляла особистий досвід дитини, її інтереси та самостійність, критикуючи стару школу. У своїй книзі “Вік дитини” шведська громадська діячка пояснює, що “...необхідність активного втручання в життя дитини дуже обмежена:...дев'яносто дев'ять сотих ми повинні спрямовувати на те, щоб непомітно керувати дитиною і стати невидимим провидінням її життєвого досвіду, з якого він згодом міг би вчитися сам” [7, с. 553].

Видатний французький педагог-реформатор ХХ століття, засновник Міжнародної федерації прихильників “нової школи” Селестен Френе у своїй праці “Педагогічні інваріанти” радить знайти такі педагогічні прийоми, “за яких дитині дається максимальна самостійність у виборі шляху і дорослі якомога менше звертаються до авторитарних методів. Саме на цьому заснована наша педагогіка: дитині надається право голосу, ініціатива...” [7, с. 597].

Англійський педагог ХХ століття Олександр Сазерленд Нілл проголошував свободу, любов і щастя, “лікування” дітей свободою, залученням їх до творчості, створенням умов для саморегуляції ними своєї діяльності. У другій частині своєї праці “Виховання свободою” прихильник теорії вільного виховання дає таке визначення саморегуляції: “...Саморегуляція означає право дитини жити вільно, без зовнішнього тиску – фізичного чи психічного” [7, с. 632]. Автор вважає, що нема потреби наказувати дитині щось робити, нема необхідності лімітувати її помисли, бажання й цілі, не треба пристосовувати її до вже відомого, нехай вона сама пізнає, навчається і живе так, як вважає правильним: “Дитина не зобов'язана нічим займатися, доки не прийде до думки – своєї власної, що це мусить бути зроблено” [7, с. 635].

Словами Пауло Фрейре – видатного бразилійського педагога-ученого можна передати новаторські ідеї навчання та виховання багатьох зарубіжних педагогів досліджуємого періоду: “Авторитаризм педагога проявляється не лише в репресивності його засобів, що обмежують самостійність учнів. Він проявляється і в надмірному контролі над ними, недостатній повазі до творчої ініціативи учнів та їхньої творчої індивідуальності...” [7, с. 638].

Висновки... Проведений теоретичний аналіз становлення проблеми самостійності в навчальній діяльності у певні історичні періоди надає можливість дійти до висновку, що питання самостійності в навчанні інтенсивно висвітлювались у роботах класиків педагогічної думки Античності, Середньовіччя, Відродження, Просвітництва, Нового часу та Новітнього. Певні теоретичні основи були закладені забгато до того, як виникли терміни “самостійність”, “самоосвіта”, “самостійна навчальна діяльність” з тим визначенням, яким ми користуємося зараз, з тим змістовим наповненням, яким ми маємо на увазі. Філософи, мислителі-гуманісти, педагоги-письменники, педагоги-демократи, педагоги-реформатори обґрунтовують необхідність й важливість самостійного пошуку. Заклики, пояснення, прохання, переконання педагогів різних епох щодо самостійного бачення і пізнання світу, отримання знань та їх творчого інтерпретування відчуваються впродовж багатьох століть. Аналіз надбань попередніх часів допомагає зрозуміти місце та роль самостійності та самостійної пізнавальної діяльності сучасних вихованців, учнів та студентів.

Література

1. Антология педагогической мысли христианского Средневековья : пособие для учащихся пед. Колледжей и студентов вузов: В двух томах. Т. II. Мир преломится в книге. Воспитание в средневековом мире глазами ученых наставников и их современников / [сост., ст. к разделам и коммент. В. Г. Безрогова, О. И. Варьяш и др.]. – М. : АО «Аспект Пресс», 1994. – С. 111-112.
2. Борисова З. Н. Метод научной педагогики М.Монтессори / З. Н.Борисова, Р. А. Семерникова. – К. : Деловая Украина, 1993. – 131 с.
3. Волкова Н. П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / Н. П. Волкова. – К. : Видавничий центр «Академія», 2001. – 576 с.
4. Дичківська І. М. М. Монтессорі: теорія і технологія / І. М. Дічківська, Т. І.Поніманська. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2006. – 304 с.
5. Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / [упоряд. О. О.Любар; за ред. В. Г. Кременя]. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2003. – 766 с.
6. Кессиди Ф. Х. Сократ / Ф. Х. Кессиди. – СПб., Алетейя, 2001. – 343 с.
7. Коваленко Є. І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія: Навч.посібник / Є. І.Коваленко, Н. І.Белкіна. – Київ, Центр навчальної літератури, 2006. – 664 с.
8. Ксенофонт. Спогади про Сократа / Ксенофонт. – М.: Наука (ИНТЕРПЕРИОДИКА МАИК), 1993. – С. 26-27.
9. Оккам Уильям : Избранное / Уильям Оккам; [пер. с лат. А. В. Апполонова и М. А. Гарнцева, под общ. ред. А. В. Апполонова]. – М. : Едиториал УРСС, 2002. – 272 с.
10. Пискунов А.И. Хрестоматія по истории зарубежной педагогіки: учеб. пособие для студентов пед. ин-тов / А. И.Пискунов. – 2-е изд., перераб. – М. : Просвещение, 1981. – 528 с.
11. Рабле Ф. Гаргантюа и Пантагрюэль / Ф.Рабле; [обработ. с фр. Н.Заболоцкого; послесл. и примечание Б.Реизова]. – Л. : Дет.лит., 1985. – 191 с.

12. Руссо Ж.-Ж. Эмил или о воспитании / Ж.-Ж. Руссо; [пер.с фр. М. А.Энгельгардт]. – С.-Пб. : Изд. газ. «Школа и жизнь», 1912. – 489 с.
13. Шопенгауэр А. Мысли / А.Шопенгауэр; [пер. с нем. Ф.Черниговца]. – СПб. : Азбука-классика, 2006. – 192 с.

Анотація

У статті презентуються результати історико-педагогічного аналізу становлення проблеми самостійності в навчальній діяльності, розглянуто методологічні проблеми щодо організації самостійної роботи студентів.

Аннотация

В статье презентуются результаты историко-педагогического анализа становления проблемы самостоятельности в учебной деятельности, рассмотрены методологические проблемы относительно организации самостоятельной работы студентов.

Summary

The historical and didactical analysis becoming the problem of independence in educational activity is done in this article. The methodological problems of architecture of self-maintained work of the students are surveyed here.

Ключові слова: студент, самостійна робота, самостійність, педагогіка, історія, філософія.

Ключевые слова: студент, самостоятельная работа, самостоятельность, педагогика, история, философия.

Key words: the student, independent work, independence, pedagogics, history, philosophy.

Подано до редакції 22.09.2011.

УДК 37.036 : 371.134 : 78

©2012

Бурлака Ю.С.

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ МОЛОДІЖНОЇ МУЗИЧНОЇ СУБКУЛЬТУРИ У ФОРМУВАННІ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТЬОГО ВИКЛАДАЧА ВНЗ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Сучасний стан суспільного розвитку, динамічні зміни в усіх сферах людської діяльності зумовлюють зростання потреби суспільства у формуванні творчої особистості з високим рівнем інтелектуального розвитку, творчих можливостей, здатної до створення та засвоєння інновацій у будь-якій галузі. Саме така особистість є найбільшою цінністю в усіх країнах, а для незалежної України, яка впевнено робить перші кроки на шляху розбудови високорозвиненої правової демократичної держави, проблема розвитку творчих здібностей, активізації творчої діяльності її громадян набуває пріоритетного значення. Вирішення цього важливого завдання покладено насамперед на систему освіти, що потребує принципово нових підходів до навчання, виховання та підготовки до самостійного життя молодого покоління, постійного оновлення форм та методів навчання з метою їх ефективнішого впливу на розвиток особистості студентів [1, с.22-25].

З огляду на це, одним з пріоритетних завдань сучасної музичної педагогіки повинна стати розробка нових підходів та методів щодо вивчення такого багатовимірного феномену, як молодіжна музична субкультура, оскільки остання у загальній структурі музики масових жанрів є особливим явищем, найбільш емоційним й потужним у впливах на індивідуальну свідомість. Багатогранність і неоднозначність, перманентна трансформація й внутрішній динамізм молодіжної музичної субкультури роблять її важливим чинником формування як загальної культури майбутнього викладача музичних дисциплін, так і формування саме його творчої особистості [2, с.198].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Останнім часом чимала кількість вітчизняних вчених та науковців приділяла увагу розгляду різних аспектів проблеми формування творчої особистості майбутнього викладача. Наприклад, Л.О.Мільто, О.В.Безкоровайна, М.В.Стасюк, С.О.Сисоєва, М.М.Поташник, О.М.Пехота, В.І.Загвязинський, Н.В.Кічук, А.Я.Пономарьов, А.В.Матюшкін розглядають загальні теоретико-методологічні засади творчості педагога; Л.Б.Пасько, Н.А.Басюк, Н.Е.Воробйов, М.О.Лазарєв, І.Я.Мицишин, В.В.Бучківська, Г.В.Бучківська, С.В.Міхно вивчають різні шляхи і засоби становлення майбутнього педагога у процесі професійної підготовки.

Формулювання цілей статті... Актуальність визначеної проблеми, що зумовлюється об'єктивною потребою в творчо розвиненій особистості майбутнього викладача як провідній духовній силі майбутнього суспільства, недостатність її теоретичного обґрунтування й необхідність оновлення змісту методичних розробок через використання матеріалу молодіжної музичної субкультури у навчальних програмах з музичних дисциплін зумовили мету даної статті, яка полягає у визначенні шляхів і засобів формування творчої особистості майбутнього викладача ВНЗ засобами молодіжної музичної субкультури.

Виклад основного матеріалу дослідження... Особистість у суспільних науках розглядається найчастіше як особлива якість людини, набута нею в умовах суспільних відносин у процесі спільної діяльності та спілкування. У гуманістичній філософії та психології особистість розглядається як цінність, заради якої власне і здійснюється розвиток суспільства.